

Nr 29

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av europeisk konvention om inbördes rättshjälp i brottmål.

Genom en den 17 februari 1961 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 48, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt i statsrådet fört protokoll föreslagit riksdagen att, på sätt varom föredragande departementschefen hemställt, godkänna en den 20 april 1959 i Strasbourg dagtecknad europeisk konvention om inbördes rättshjälp i brottmål.

Beträffande texten till konventionen får utskottet hänvisa till den vid propositionen fogade bilagan.

Inledning

Flertalet europeiska länder har genom avtal på multilateral bas förbundit sig att i mål eller ärenden av civil eller kommersiell natur lämna varandra bistånd genom delgivning av rättegångshandlingar, bevisupptagning eller andra till proceduren hörande åtgärder, s. k. *rättshjälp*. Beträffande de multilaterala avtal, som avslutats härom, torde få hänvisas till redogörelsen i proposition 1957: 163 rörande ratifikation av konventionen den 1 mars 1954 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen.

En motsvarande mera allmänt gällande multilateral reglering rörande inbördes rättshjälp i brottmål saknas, men bestämmelser i detta avseende har intagits i bilaterala utlämningsavtal eller i separata rättshjälpsöverenskommelser mellan länder med särskilt livliga förbindelser. Ehuru de flesta europeiska länder likväl lämnar sådant bistånd även utan avtal, kräves härför enligt rättsuppfattningen i andra länder att avtal eller ömsesidighetsutfästelse föreligger. Detta gäller icke blott bevisupptagning utan på sina håll även delgivning och andra åtgärder för utländsk myndighets räkning.

Av det sagda följer att hinder stundom kan föreligga mot åtal därför att den misstänkte befinner sig i ett land, där legala förutsättningar för stämningens delgivande saknas. Vidare kan svårigheter uppstå, då det gäller att anskaffa utredning i en rättegång, t. ex. genom upptagande av vittnesutsaga inför utländsk domstol eller vid kallande av vittne från utlandet. Även om det land, vars medverkan begäres, icke uppställer ömsesidig förpliktelse som oundgänglig förutsättning för rättshjälp, föreligger likväl ej säkerhet för

bifall till en gjord framställning, och när ömsesidighetsförklaring måste avges försenas ärendet.

Föreskrifter om vad som bör iakttagas, då svensk domstol önskar anlita utländsk domstol för anskaffande av utredning i rättegång, återfinns i lagen den 20 december 1946 om bevisupptagning vid utländsk domstol. Beträffande denna lag må här endast anmärkas, att i 1 § andra stycket föreskrives att i brottmål bevisupptagning inför utländsk domstol får äga rum allenast om synnerliga skäl föreligger. Vid delgivning utom riket av rättegångshandling anlitar domstolarna i regel biträde av utrikesdepartementet med stöd av kungörelsen härom den 24 november 1933. Utrikesdepartementet har utfärdat instruktioner, som syftar till att delgivning i utlandet skall verkställas på sådant sätt att den erhåller laga verkan i Sverige.

Enligt 4 kap. 14 § strafflagen må utländsk straffdom vid bestämmande av straff för återfall i brott tillmätas samma verkan som svensk. En tillämpning av detta lagrum förutsätter givetvis att upplysning om den utländska domen står till domstolens förfogande. Några föreskrifter om inhämtande av upplysningar ur utländskt straffregister rörande person, som åtalats i Sverige, finns emellertid icke. Domstolarna har i enstaka fall härom hänvänt sig till utrikesdepartementet.

För vidtagandet av bevisupptagning vid domstol och delgivning i Sverige på begäran från utlandet gäller i princip samma förutsättningar i brottmål och tvistemål, och något villkor om ömsesidighet är icke uppställt. Huvudstadgandena på området återfinns i lagen den 20 december 1946 om bevisupptagning åt utländsk domstol och kungörelsen den 30 april 1909 angående delgivning av handling på begäran av utländsk myndighet. Dessa stadganden innehåller icke några principiella inskränkningar beträffande brottmål. Nämnda lag äger dock ej tillämpning, där fråga är om ansvar för gärning som har karaktär av politiskt brott eller som icke är belagd med straff i svensk lag. Särskilda regler om ersättande av kostnader, som uppstått vid bevisupptagning, har givits i 3 § kungörelsen den 31 oktober 1947 med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater.

Vad beträffar meddelande till utländsk myndighet av upplysningar ur straffregistret har Kungl. Maj:t med stöd av 9 § första stycket lagen den 17 oktober 1900 om straffregister bemyndigat fångvårdsstyrelsen att på begäran av vissa myndigheter i annat nordiskt land utfärda fullständigt utdrag ur straffregister för utredning i brottmål. I övrigt må enligt andra stycket i samma lagrum meddelanden rörande givna straffdomar överlämnas till utländsk myndighet endast jämlikt bestämmelser, som Kungl. Maj:t under förutsättning av ömsesidighet utfärdar. På grund av ömsesidighetsöverenskommelser har sådana bestämmelser utfärdats beträffande Nederländerna, Belgien och Frankrike (se KBr den 4 januari 1928, den 28 april 1933 och den 30 juni 1959). I förhållande till Danmark och Finland gäller också alltjämt vissa sådana föreskrifter (se KBr den 22 mars 1935 och den 17 januari 1936).

Bestämmelser om inbördes rättshjälp ingår i vissa mellan Sverige och

andra länder avslutade utlämningstraktater. Sedan de flesta sådana traktater uppsagts under åren 1950—1954, kvarstår sådan reglering, i vad gäller Europarådets medlemmar, endast i avtalen med Belgien den 26 april 1870 (SFS 1870: 37 och 1877: 39), med Danmark den 17 juni 1913 (SÖ 1913: 5) och med Norge den 21 februari 1907 (SFS 1907: 13). Mellan Sverige, Danmark och Norge regleras vissa rättshjälpsfrågor därjämte i ett av dessa länder den 26 juni 1957 undertecknat protokoll (SFS 1958: 533). Ett särskilt avtal om ömsesidig rättshjälp i brottmål har ingåtts den 7 mars 1956 mellan Sverige och Frankrike (prop. 1956: 100).

Motivet för att vissa av de i Europarådet deltagande staterna slutit multilaterala eller bilaterala avtal om rättshjälp i brottmål är främst att finna i förut omtalade ömsesidighetskrav länderna emellan samt strävandena efter internationellt samarbete för beivrande av brott. Dessa strävanden har på grund av de numera mycket intensiva förbindelserna mellan länderna och den ökade rese- och flyttningsfrekvensen blivit särskilt aktuella. Vidare har det ansetts önskvärt att skapa enhetliga regler för inbördes rättshjälp.

Dessa synpunkter hade även beaktats av den av Europarådets rådgivande församling tillsatta kommittén för utarbetande av förslag till en europeisk utlämningskonvention (prop. 1958: 139, s. 4). Kommittén framhöll i sin slutrapport önskvärdheten av att även frågan om internationellt samarbete på rättshjälpsområdet reglerades på multilateral bas mellan de europeiska staterna.

Europarådets ministerkommitté uppdrog med anledning härav åt nyssnämnda kommitté att utarbeta ett utkast till en europeisk konvention om inbördes rättshjälp i brottmål. I kommittén har representanter för samtliga till Europarådet anslutna stater utom Island och Storbritannien deltagit samt Schweiz, som ej är medlem av rådet, varit företrätt av en observatör. Vid sammanträden år 1957 och 1958 har kommittén utarbetat ett förslag, vilket underställts ministerkommittén och av denna framlagts till undertecknande den 20 april 1959. Konventionen har undertecknats av — förutom Sverige — Belgien, Danmark, Turkiet, Förbundsrepubliken Tyskland, Grekland, Italien, Luxemburg och Österrike.

Konventionens innehåll m. m.

I propositionen anföres följande angående innehållet i konventionen och dess förhållande till svensk rätt.

Kap. I anger omfattningen av den allmänna förpliktelsen för de fördragslutande staterna att lämna varandra rättshjälp i brottmål.

Enligt *art. 1* åtager sig de fördragslutande staterna att i enlighet med konventionens bestämmelser i största möjliga utsträckning lämna varandra rättshjälp i brottmål, som handlägges av judiciell myndighet i annan konventionsstat (*p. 1*). Konventionen gäller dock icke verkställande av beslut om frihetsberövande eller av dom eller i fall då fråga är om gärning som är

straffbelagd i militär strafflag och icke tillika utgör brott enligt allmän strafflag (p. 2).

Rättshjälpen kan enligt art. 2 vägras, om gärningen är av politisk eller fiskal natur samt om den begärda åtgärden anses kränka landets suveränitet, medföra fara för dess säkerhet eller strida mot dess allmänna rättsprinciper (*ordre public*) eller andra för den anmodade staten väsentliga intressen.

Den allmänna förpliktelsen för parterna att lämna varandra bistånd i brottmål är enligt art. 1 begränsad till de former av rättshjälpen som regleras i konventionens följande artiklar. Dessa olika slag av rättshjälpen utgöres av, förutom bevisupptagning och delgivning, även vissa speciella åtgärder såsom beslag och husrannsaken, lagföring av en i den anmodade staten befintlig person för gärning som denne begått i den ansökande staten, tillhandahållande av upplysningar ur straffrekister, överlämnande av person, som i den anmodade staten berövats friheten, för hans hörande inför annan stats domstol m. m.

Enligt svensk lag möter ej hinder mot meddelande av rättshjälpen i brottmål åt utländsk judiciell myndighet i fråga om de båda förstnämnda biståndsformerna, medan det beträffande de övriga icke eller blott under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande är möjligt att tillmötesgå en framställning från utlandet. I den mån konventionen ej synes kunna vinna tillämpning i Sverige föreslås i det följande att erforderliga förbehåll — enligt vad i art. 23 medgives — göres från svensk sida. Med de begränsningar, som följer av dessa förbehåll och av de i konventionen angivna undantagen, föreligger intet hinder mot att biträda den i art. 1 angivna principiella förpliktelsen.

Undantaget från konventionens allmänna förpliktelse beträffande militära brott innebär att konventionen icke kan åberopas för erhållande av rättshjälpen, då gärningen är straffbelagd enbart i militär strafflag. Skulle den kunna föranleda straff även jämlikt allmän lag, gäller dock den allmänna biståndsforpliktelsen. Bestämmelsen hindrar givetvis icke en stat att även i det förra fallet bifalla en framställning om rättshjälpen, därest hinder ej anses möta enligt statens eget bedömande. Rättshjälpen torde sålunda även i rent militära brottmål kunna lämnas från svensk sida, därest svenska myndigheter skulle finna detta lämpligt och förenligt med lagstiftningens innehåll i övrigt.

Då fråga är om ansvar för gärning, som har karaktären av politiskt brott, skall enligt 1 § lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol framställning om åtgärd som avses i lagen icke efterkommas. Samma princip torde få anses gälla beträffande annan rättshjälpen, t. ex. delgivning, ehuru uttryckligt stadgande därom saknas i svensk lag.

Något hinder mot att rättshjälpen lämnas från svensk sida i brottmål av fiskal karaktär är ej angivet i lag och någon anledning att avböja en framställning om sådan rättshjälpen torde ej i och för sig kunna göras gällande. Det torde emellertid böra ankomma på den svenska myndighet eller domstol som emottager en framställning i sådant ärende att avgöra, huruvida

den bör och kan bifallas. Med hänsyn till det intresse man från svensk sida kan ha av bistånd i utlandet i liknande mål synes därvid ömsesidighetssynpunkten böra beaktas.

De regler som i Sverige givits om rättshjälp saknar i allmänhet uttryckliga stadganden om att sådan hjälp ej må lämnas, då den begärda åtgärden skulle kränka Sveriges suveränitet, medföra fara för landets säkerhet eller strida mot allmänna svenska rättsprinciper eller andra för Sverige väsentliga intressen; jfr dock 1 § andra stycket kungörelsen den 31 oktober 1947 med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater. Den svenska regleringen på området torde emellertid vila på den grundsatsen att en framställning icke må bifallas, därest den önskade åtgärden befinnes vara av den natur som här sagts. Prövningen i detta hänseende åligger den myndighet, till vilken framställningen inkommer — utrikesdepartementet eller, beträffande vissa danska och norska framställningar, domstol eller länsstyrelse.

Enligt 1 § lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol må framställning ej bifallas, om den gärning varom är fråga icke är i svensk lag belagd med straff. Då något sådant hinder ej är angivet i konventionen, bör förbehåll av den i lagen angivna innebörden göras från svensk sida.

Likaså synes förbehåll böra göras av innebörd att rättshjälp kan vägras, om förundersökning rörande gärningen pågår i Sverige eller i tredje stat eller den, som i den ansökande staten misstänkes för gärningen, åtalats eller redan genom dom fällts till ansvar eller frikänts i Sverige eller tredje stat. Förbehållet bör även omfatta det fall att förundersökning eller åtal nedlagts eller beslut träffats om att förundersökning eller åtal ej skall inledas beträffande den ifrågavarande gärningen. Därjämte torde det fall att straff för brottet är förfallet enligt svensk lag böra inbegripas.

Kap. II handlar om sådan rättshjälp, som myndighet i den anmodade staten verkställer i syfte att för utländsk myndighets räkning anskaffa utredning i ett av den senare handlagt brottmål. Sådant bistånd benämnes i konventionens franska text *commission rogatoire* (jfr prop. 1957:163, s. 5 och 14).

I *art. 3* definieras *commission rogatoire* såsom åtgärd för utredning eller tillhandahållande av bevismaterial eller handlingar. De typiska formerna för den rättshjälp, varom här är fråga, utgöres av upptagande av ed, anställande av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis. Som beteckning på sådan rättshjälp begagnas i Sverige numera uttrycket *bevisupptagning* (jfr prop. 1946:28, s. 108).

Artikeln stadgar att de åtgärder, som åsyftas med en framställning om utredning från judiciell myndighet i en ansökande stat, skall verkställas i den ordning lagen i den anmodade staten stadgar (*p. 1*). Skyldighet att höra vittne eller sakkunnig på ed föreligger endast om begäran därom gjorts i framställningen och hinder härför ej möter enligt den anmodade statens lagstiftning (*p. 2*). Avser framställningen översändande av hand-

lingar, kan den anmodade staten tillhandahålla bestyrkt avskrift eller fotokopia. Har originalhandling uttryckligen begärts, skall dock sådan framställning efterkommas i den mån så är möjligt (p. 3).

De i förevarande artikel uttalade principerna om den ordning, som bör följas vid rättshjälp åt utländsk domstol, överensstämmer med de grundsatser på vilka den svenska lagstiftningen i ämnet är uppbyggd. Lagen om bevisupptagning vid utländsk domstol torde utgå från huvudregeln att bevisupptagning i utlandet sker enligt lex loci, men stadgar i 3 § att, om den svenska domstolen finner lämpligt att visst i svensk lag stadgat förfarande iakttages vid verkställande av äskad åtgärd, detta skall angivas i framställningen till den utländska domstolen. Verkställs åtgärden ej på önskat sätt, bör den svenska domstolen ha fria händer att bedöma verkan av att en annan ordning följts. Konventionens regler står även i samklang med lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol. Av 5 och 8 §§ i denna lag framgår att bevisupptagning i princip skall ske i den ordning svensk lag stadgar, men att domstolen skall efterkomma begäran om visst förfarande, såvida detta ej strider mot svensk lag.

Enligt *art. 4* skall den anmodade staten, om det begärts i framställningen, underrätta den ansökande staten om tid och plats för bevisupptagning. Den utländska myndigheten ävensom part äger närvara vid bevisupptagningen, om den anmodade staten medger detta.

Vad sålunda sägs angående underrättelse om tid och plats för bevisupptagning har täckning i stadganden i de svenska bevisupptagningslagarna. Enligt lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol skall handläggningen vid den svenska domstolen ske enligt rättegångsbalkens regler för bevisupptagning utom huvudförhandling. Frågan om närvaro vid domstolen skall således prövas enligt rättegångsbalkens föreskrifter härom.

Art. 5 behandlar en särskild form av rättshjälp i och för säkrande av bevis i brottmål, nämligen husrannsakan och beslag. Åtgärder av detta slag, vilka är att hänföra till tvångsmedel i brottmål, kan f. n. icke verkställas i Sverige för utländsk myndighets räkning annat än i samband med utlämningsförfarande; jfr 16 och 23 §§ lagen den 6 december 1957 om utlämning för brott samt 12 och 17 §§ lagen den 5 juni 1959 om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge. Då konventionen icke berör utlämningsfrågor, saknar anmärkta lagrum betydelse i de sammanhang som här kan komma i fråga. Beträffande denna artikel torde därför böra göras förbehåll av innebörd att rättshjälp som artikeln avser icke kommer att lämnas från svensk sida.

Enligt *art. 6* äger den anmodade staten uppskjuta överlämnandet av begärda föremål eller handlingar, därest dessa erfordras för ett inom den staten pågående brottmål. Artikeln innehåller även föreskrift om återställande av föremål och originaldokument, som ställts till förfogande. Artikeln torde icke erfordra några kommentarer.

Kap. III innehåller bestämmelser rörande delgivning samt vittnes, sakkunnigs eller tilltalads inställelse inför domstol i främmande land.

I art. 7 p. 1 konstateras att den anmodade staten skall ombesörja delgivning av rättegångshandlingar och judiciella beslut, som för sådant ändamål översändes av den ansökande staten. Detta följer egentligen redan av den i art. 1 intagna allmänna förpliktelsen till rättshjälp. Om förfarandet stadgas att delgivning kan ske genom att handlingen utan iakttagande av särskilda formföreskrifter överlämnas till adressaten. Därest så uttryckligen begärts, skall delgivningen företagas i form, som föreskrives i den anmodade statens lag, eller på annat angivet sätt, som är förenligt med denna lag.

Bevis om delgivningen kan enligt p. 2 utgöras av ett av adressaten under-tecknat erkännande av mottagandet eller av ett av vederbörande myndighet utfärdat intyg om sättet och tiden för delgivningen. Myndigheten skall även på begäran intyga, huruvida delgivningen skett i enlighet med landets lag. Har delgivningen ej kunnat ske, skall den stat som gjort framställningen underrättas om orsaken härtill.

Delgivning av stämning i brottmål vid svensk domstol skall städse verkställas i den form, som stadgas i svensk lag, d. v. s. genom att handlingarna i huvudskrift eller bestyrkt avskrift överlämnas till den tilltalade personligen. Föreskriften i 33 kap. 11 § rättegångsbalken att delgivning i utlandet kan ske enligt den utländska lagen, äger enligt 13 § samma kapitel icke tillämpning beträffande stämning i brottmål. I detta sammanhang bör observeras att vissa europeiska lagar medger delgivning såväl med den tilltalade personligen som med representant för denne. Visserligen föreskrives i artikeln att även vid formlös delgivning handlingen skall överlämnas direkt till adressaten, men någon säkerhet för att delgivningen sker på detta sätt föreligger icke, så mycket mindre som nyss antydda utländska delgivningsregler föranlett en kommentar i expertkommitténs till sitt konventionsförslag fogade rapport att artikelns lydelse icke förpliktar till delgivning med adressaten personligen. Framställning från svensk sida om delgivning i utlandet av stämning bör därför alltid innehålla en begäran om delgivning med den tilltalade personligen.

Såvitt gäller delgivning i Sverige av utländska domstolshandlingar föranleder åtagandena enligt art. 7 p. 1 och 2 allenast smärre kompletteringar av gällande administrativa föreskrifter.

P. 3 innehåller bestämmelser, som på förslag av de skandinaviska länderna intagits i konventionen och som bör ses mot bakgrunden av vissa för dessa länders tänkesätt främmande rättsregler i en del europeiska stater. Innebörden av dessa regler i vad avser fransk civilprocess framgår närmare av den redogörelse, som lämnats i proposition 1956: 100, s. 3. Ett liknande system som det i nämnda redogörelse för civilprocessens del beskrivna tillämpas även i brottmål i Frankrike och i en del andra av de fördragsslutande staterna. I korthet innebär systemet att delgivning av en stämningshandling, avsedd för en person som vistas i utlandet, anses verkställd i och med att handlingen överlämnats till vederbörande åklagarmyndighet. Denna åligger dock att ombesörja att en kopia av handlingen tillställs den tilltalade. Från domstolens synpunkt är det emellertid för må-

lets upptagande och avgörande utan betydelse, huruvida handlingen verkligen når den tilltalade eller om detta sker inom sådan tid att han har möjlighet att låta sig företrädas i rättegången. Oavsett huruvida stämningen faktiskt kommit den tilltalade tillhanda, kan domstolen sålunda utan hinder av dennes frånvaro upptaga målet till prövning och avkunna dom.

Det må i anslutning till det nu sagda erinras om att i art. 5 av den svensk-franska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål intagits en bestämmelse, som syftar till att skydda personer med hemvist i Sverige mot att dömas i Frankrike utan att ha erhållit kännedom om åtalet eller beretts tillräcklig tid för inställelse. Det land, där åtal väckes, har förbundit sig att ej avkunna dom i den tilltalades frånvaro — om denne äger hemvist i den stat där delgivningen skall ske och underrättat vederbörlig judiciell myndighet i det andra landet om sin adress — med mindre en månad förflutit sedan underrättelse om stämningen överlämnats till hemvistlandets regering.

På skandinavisk sida ansågs det önskvärt att inom den europeiska konventionens ram finna ett förfarande, ägnat att såvitt möjligt tillförsäkra den som instämts till domstol i ett land, vilket tillämpar nyss beskrivna system, ett visst skydd emot risken att bli åtalad och dömd utan att han fått vetskap om stämningen eller om inställelsedagen. Det visade sig emellertid icke möjligt att vinna erforderlig anslutning bland de förhandlande staterna till en garanti mot frånvarodomar, bestämd på det absoluta sätt som skett i det svensk-franska avtalet. Enligt den slutligen vunna lösningen, som framgår av art. 7 p. 3, skall varje fördragsslutande stat äga att vid konventionens undertecknande eller ratifikation begära att kallelse (stämning) å tilltalad, som vistas inom statens territorium, skall tillställas dess myndigheter senast viss tid före den utsatta inställelsedagen. Denna tidsfrist får icke överstiga 50 dagar. Tidsfristen skall beaktas vid fastställande av inställelsedag och vid översändande av handlingen.

Artikelns regler förefaller erbjuda en viss säkerhet mot att den tilltalade i praktiken utsättes för risken att målet upptages och dom avkunnas utan att han i tid fått vetskap härom. Utländska delgivningsframställningar behandlas av de svenska myndigheterna utan dröjsmål; delgivning brukar ske i regel inom en vecka eller tio dagar. En svensk förklaring, i vilken en tidsfrist av 30 dagar enligt förevarande artikel angives, synes innebära att den tilltalade lämnas tillräcklig tidsmarginal för förberedande av inställelsen.

Det bör uppmärksammas att en sådan förklaring skall respekteras av varje annan fördragsslutande stat. Svenska domstolar har därför att vid utsättande av inställelsfrist i stämning eller kallelse, som skall delgivas i konventionsstat, taga hänsyn till den tid som må ha angivits av denna stat. Jämlikt 32 kap. 1 § rättegångsbalken skall domstol tillse att parten erhåller skäligt rådrum. Andra staters förklaringar jämlikt art. 7 p. 3 innebär anvisningar om vad som med hänsyn till förhållandena i de olika länderna

bör anses utgöra skäligt rådrum. Erforderliga anvisningar för domstolarna torde få utfärdas i administrativ ordning.

I *art. 8* föreskrives att vittne eller sakkunnig som icke efterkommer kallelse, delgiven honom i utlandet, ej må på grund av utevaron drabbas av påföljd, som angives i kallelsen eller eljest är stadgad, såvida han ej frivilligt infinner sig i den ansökande staten och där ånyo delgivits kallelse.

Föreskrifter med liknande innehåll finns i åtskilliga avtal om inbördes rättshjälp, som tidigare ingåtts mellan stater, tillhörande Europarådet. De är grundade på uppfattningen att kallelse till domstol icke kan anses ha tvingande verkan utanför domstolens hemstat.

För svensk rätts del gäller enligt 36 kap. 20 § rättegångsbalken att vittne, som ej hörsammar kallelse till domstol, skall dömas till böter. Uppskjutes målet till annan dag, må vittnet föreläggas vid vite att den dagen komma tillstådes. Vittne, som uteblir, må även efter rättens beslut hämtas till rätten. Erinran om dessa påföljder vid utevaro skall göras i den första vittneskallelsen. Liknande påföljdsregler gäller för sakkunnig.

Rättegångsbalkens regler i förevarande hänseende bygger på den här i landet gällande principen om den s. k. vittnesplikten, vilken bl. a. innebär att alla är skyldiga att uppträda såsom vittnen inför domstol. Några lokala begränsningar av denna plikt uppställas icke uttryckligen i lagreglerna — såsom exempelvis i Norge, där skyldigheten att inställa sig endast gäller i förhållande till domstolar inom det område av landet där vittnet vistas. Av de svenska rättegångsreglernas karaktär av intern rätt följer att utländska myndigheter icke har skyldighet att medverka till att personer inom deras område skall tvingas till inställelse inför svensk domstol. Häri ligger en begränsning, som får anses vara grundad på allmänna rättsgrundsatser. Av denna anledning torde man från svensk sida icke kunna låta svenska domstolars kallelser å vittnen (och sakkunniga), vilka delgives genom utländska myndigheters förmedling, få tvingande verkan. Påföljd för utevaro skall således icke drabba den som delgivits kallelse i sådan ordning. I överensstämmelse härmed bör vittneskallelsen icke innehålla någon erinran om påföljd vid utevaro. Detta torde få tillkännagivas domstolarna i administrativ ordning. I detta sammanhang må nämnas att frågan om åtgärder, som kan främja iakttagandet av domstolskallelser inom Norden, väckts inom ramen för det nordiska lagstiftningssamarbetet.

Enligt *art. 9* skall till vittne eller sakkunnig utgående ersättning för tidspillan och resekostnad samt traktamente beräknas med utgångspunkt från bostadsorten och vara likvärdig med gottgörelsen enligt gällande taxor i det land där förhöret skall äga rum. I *art. 10* stadgas att, därest vittnes eller sakkunnigs inställelse är synnerligen nödvändig, detta skall meddelas i delgivningsframställningen. Den anmodade staten skall då uppmana vederbörande att infinna sig och underrätta den ansökande staten om svaret på denna uppmaning (*p. 1*). I detta fall skall i framställningen eller i kallelsen även angivas det ungefärliga beloppet av den gottgörelse vederbörande äger upp-

bära för inställelsen (p. 2). Den anmodade staten må på begäran förskottera dessa kostnader. Förskotterat belopp skall antecknas å kallelsen och ersättas av den ansökande staten (p. 3).

Även dessa regler, som har till syfte att påverka den kallade att frivilligt efterkomma kallelsen (jfr art. 8), bör vinna svensk anslutning, dock synes en begränsning av åtagandet enligt art. 10 p. 3 bli nödvändigt. När ett vittne inkallas av domstol i brottmål på begäran enbart av den tilltalade, gäller den principen att den tilltalade själv har att svara för vittnets kostnader; domstolen eller myndighet saknar i detta fall möjlighet att utgiva ersättning. Detsamma gäller i fråga om kostnader för sakkunnig, som allenast den tilltalade vill åberopa. Med avseende å kallelser av nu nämnda slag torde genom förbehåll böra angivas att bestämmelserna i art. 10 p. 3 icke kommer att tillämpas från svensk sida.

Vid delgivning av svensk domstols kallelse torde det få ankomma på utrikesdepartementet och, såvitt rör delgivning i annat skandinaviskt land, på domstolen att tillse att bestämmelserna i art. 10, med angivna begränsning, iakttages. När delgivning sker i Sverige för utländsk räkning torde utrikesdepartementet och den verkställande länsstyrelsen få ombesörja de åtgärder som föranledes av åtagandena enligt artikeln. Härför erfordras föreskrifter i administrativ ordning.

Art. 11 innehåller föreskrifter om förande av person, som i vistelselandet är berövad friheten, till annat land för vittnesförhör eller konfrontation. Begäran om överlämnande eller om tillstånd till genomtransport skall enligt konventionen i princip bifallas men kan i vissa fall vägras, t. ex. om vederbörande motsätter sig överlämnandet eller om hans närvaro erfordras för ett i den anmodade staten pågående brottmål.

Det är enligt svensk rätt f. n. icke möjligt att i annan ordning än i samband med utlämning för brott lämna bistånd vid brottsutredning i annan stat genom att överlämna en person, som här i landet berövats friheten, eller tillåta genomtransport av någon som berövats friheten i annan stat. Enär utlämning icke kan komma i fråga i de fall, varom art. 11 talar, torde Sverige böra göra ett förbehåll av innebörd att artikeln icke kommer att tillämpas från svensk sida. Härav följer, att det icke blir möjligt att påräkna inställelse vid svensk domstol av vittne, som är berövat friheten i annan stat. Möjligheten att upptaga utsaga inför utländsk domstol kvarstår dock.

Den som delgivits kallelse i enlighet med konventionen och begivit sig till annan stat för att där höras som vittne eller sakkunnig får enligt *art. 12* icke, oavsett sin nationalitet, lagföras, fängslas eller på annat sätt underkastas inskränkning i sin frihet på grund av gärning eller dom från tiden före avresan från det land, där han mottagit kallelsen. Liknande immunitetsföreskrifter uppställas beträffande tilltalad i avseende å andra brott än det eller dem, som han instämts för. Immuniteten upphör emellertid i samtliga fall, om vederbörande under 15 dagar efter inställelsen icke frivilligt lämnat landet.

En regel om immunitet för den, som på kallelse av domstol inställer sig från utlandet, är till sin art icke främmande för svensk rätt. I flertalet äldre svenska utlämningskonventioner återfinns sålunda stadganden om immunitet för vittne, som frivilligt inställer sig i brottmål. Av dessa traktater har numera de flesta upphört att gälla efter uppsägning från svenskt håll, men konventionerna med Danmark, Norge och Belgien är i ifrågavarande delar alltjämt i kraft. Dessa konventionsstadganden synes dock icke ha lämnat något spår i den interna svenska lagstiftningen. Ej heller finns några bestämmelser om tilltalads eller sakkunnigs immunitet. Frågan hur förevarande immunitetsproblem skall lösas för svensk rätts del är f. n. föremål för övervägande i samband med behandlingen av förslaget till brottsbalk.

Enligt *kap. IV*, som endast innehåller en artikel, *art. 13*, är fördragsslutande stat pliktig att under vissa förutsättningar tillhandahålla annan stat utdrag och uppgifter ur straffregister. Enligt *p. 1* skall framställning från judiciell myndighet efterkommas, då upplysningarna begäres för att användas i brottmål, och detta skall ske i samma utsträckning som är möjlig för judiciell myndighet i det egna landet. Framställning skall enligt *p. 2* efterkommas även i andra fall, d. v. s. då den inkommit från annan än judiciell myndighet eller uppgifterna erfordras för annat ändamål än brottmål, på de villkor som gäller i det anmodade landet.

Meddelande av upplysningar ur straffregistret är i svensk rätt omgärdat av vissa föreskrifter i syfte att skydda den enskildes intresse. Detta gäller såväl upplysningar till svenska myndigheter som givetvis till utländska sådana. Frånsett viss förenklad ordning för meddelande av straffregisterutdrag till myndigheter i andra nordiska länder gäller enligt 9 § andra stycket lagen om straffregister att Kungl. Maj:t under förutsättning av ömsesidighet, äger utfärda bestämmelser om meddelande till utländsk myndighet rörande givna straffdomar eller ådömt tvångsarbete.

Frågan om utlämnande av uppgifter ur det svenska straffregistret till myndighet i andra länder än de nordiska har övervägts bl. a. i samband med en framställning den 18 november 1953 av chefen för statens kriminaltekniska anstalt. Fångvårdsstyrelsen framhöll i avgivet yttrande, att stor varsamhet måste iakttagas vid utlämnande av sådana uppgifter, och hänvisade till vad parlamentariska undersökningskommissionen anfört i sitt betänkande angående utlämnande av uppgifter om flyktingar (SOU 1946: 93). I proposition 1955: 168 om ändrad lydelse av 9 § lagen om straffregister, vilken ledde till den förenklade ordningen beträffande de nordiska länderna, förklarade sig dåvarande chefen för justitiedepartementet ej vara beredd att då taga ställning till spørsmålet om ändrade regler angående straffregisterutdrag till myndighet utanför nordisk stat.

Fångvårdsstyrelsen har yttrat sig över den nu förevarande artikeln och därvid alltjämt ställt sig tveksam till en utvidgning av uppgiftslämnandet till andra länder än de nordiska. Enligt styrelsens mening måste garantier i varje fall skapas för att rätten att erhålla registerutdrag icke missbrukas till

men för enskildas intressen. Styrelsen ifrågasätter, huruvida det icke lämpligen torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i fall, då fråga icke är om nordiskt land, besluta i ämnet.

Redan i det förhållandet att kretsen av de länder, som här kommer i fråga, är begränsad till Europarådets stater ligger en viss garanti för att rätten att erhålla upplysningar ur straffregistret icke skulle missbrukas. Den rätt att få uppgifter, som p. 1 i artikeln ger, gäller endast för judiciella myndigheter och i brottmål. Det torde vidare icke strida mot artikeln, om man från svensk sida tillämpar ordningen att i varje särskilt fall utlämna begärda upplysningar enligt beslut av Kungl. Maj:t. Under angivna förhållanden bör hinder enligt min mening ej möta från svensk sida mot att acceptera förpliktelserna enligt denna artikel. Genom förbehåll synes åtagandet från svensk sida dock böra begränsas till upplysningar rörande personer, som är misstänkta eller åtalade. Gentemot bestämmelsen i p. 2 torde Sverige böra göra förbehåll av innebörd att bestämmelsen ej kommer att tillämpas.

Kap. V innehåller bestämmelser rörande innehållet av en framställning om rättshjälp, dess översändande till den anmodade staten, språk, kostnader o. dyl.

I en framställning skall enligt *art. 14* lämnas uppgift om namnet på den ansökande myndigheten, den önskade åtgärden och anledningen till densamma samt såvitt möjligt den misstänktes namn och nationalitet ävensom namn och adress på den person, som beröres av åtgärden. I vissa fall, då åtgärden avser bevisupptagning, skall dessutom brottets art uppgivas och en kortfattad redogörelse lämnas för omständigheterna i målet.

Lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol anger icke vad en till svensk domstol översänd framställning bör innehålla utöver det självklara att därav skall framgå vilken åtgärd, som den utländska domstolen önskar få vidtagen. Vad konventionen i det hänseendet stadgar synes helt tillräckligt för att möjliggöra ärendets handläggning av svensk myndighet. Det må vidare anmärkas att framställning om delgivning i Sverige i regel ej behöver innehålla någon brottsbeskrivning. Delgivningshandlingen torde emellertid regelmässigt innehålla uppgifter, som gör det möjligt att bedöma om ärendet är av beskaffenhet att böra avvisas jämlikt *art. 1* eller *2* i konventionen. Dylig prövning sker regelmässigt i utrikesdepartementet, som i regel förmedlar framställningar om rättshjälp. Vid delgivning av handlingar från Danmark och Norge, som kan företagas utan departementets förmedling, ankommer denna prövning på den myndighet som mottager framställningen.

Framställning om bevisupptagning vid utländsk domstol skall enligt *3 §* i 1946 års lag innehålla en kort redogörelse för saken samt uppgift på beviset och den omständighet som skall styrkas. Konventionens anspråk på framställningens innehåll torde i de flesta fall vara uppfyllda i de skrivelser, som svenska domstolar formulerar på grundval av sagda lagrum. Närmare upplysningar om vad framställningen bör innehålla kan i tveksamma fall inhämtas från utrikesdepartementets rättsavdelning.

Art. 15 p. 1—4 angiver de myndigheter som bör förmedla skriftväxlingen mellan staterna i olika slag av rättshjälpsärenden. I enlighet med den ordning som sedan gammalt gäller vid kommunikation i sådana ärenden mellan de kontinentala länderna, innebär föreskrifterna att skriftväxling i vissa fall — av vilka främst må nämnas de som avser bevisupptagning och andra utredningsåtgärder — skall ske mellan justitieministerierna samt i övrigt — t. ex. vid delgivning ävensom i brådskande ärenden — direkt mellan ansökande och verkställande myndigheter.

Enligt *p. 6* kan emellertid en fördragsslutande stat förklara, att samtliga eller vissa framställningar skall tillställas densamma på annan väg, eller att kopia av en i brådskande fall direkt till verkställande myndighet översänd framställning skall tillställas statens justitieministerium.

Med hänsyn till vad som gäller i Sverige beträffande rättshjälpsärenden torde från svensk sida böra avgivas förklaring att framställning, avsedd för svensk myndighet, skall inkomma på diplomatisk väg eller i brådskande fall av den utländska myndigheten direkt tillställas utrikesdepartementets rättsavdelning, liksom att framställningar, avsedda för myndighet i fördragsslutande stat, kommer att översändas via svensk beskickning eller konsulat. Det torde i det senare avseendet få bero på vederbörande stats önskemål, huruvida de svenska framställningarna skall tillställas statens utrikesministerium eller om de må överlämnas till justitieministeriet eller direkt till den verkställande myndigheten.

Artikeln innehåller dessutom två särbestämmelser. I de fall då direkt kommunikation mellan ländernas myndigheter är medgiven enligt konventionen, kan kontakten tagas genom Interpols förmedling (*p. 5*). Denna väg synes särskilt kunna komma till användning beträffande utredningsåtgärder under förundersökning ävensom vid inhämtande av upplysningar ur straffregister. Vidare skall jämlikt *p. 7* de i artikeln angivna reglerna icke påverka de överenskommelser om direkt kommunikation myndigheterna emellan, varom två stater må ha avtalat inbördes.

Det torde te sig naturligt att konventionen icke bör inskränka det samarbete som äger rum inom ramen för gällande interpolöverenskommelser. Likaså förutsättes från svensk sida att de regler om förenklad direkt skriftväxling, som upptagits i det skandinaviska rättshjälpsprotokollet, ej berörs av konventionen, oaktat detta protokoll är av multilateral natur; förbehåll härom torde dock böra göras.

Framställningar om rättshjälp och därvid fogade handlingar kan enligt *art. 16* i princip vara avfattade på det ansökande landets språk och behöver icke åtföljas av översättning. Varje stat må emellertid genom särskild förklaring kräva att översättning till dess språk eller till ett av Europarådets arbetspråk (f. n. engelska och franska) skall bifogas handlingarna. En sådan förklaring kan medföra att övriga stater ställer motsvarande krav. Språkfrågan kan även regleras på särskilt sätt efter överenskommelse mellan två eller flera stater.

Det synes icke påkallat att alltid kräva att delgivningshandlingar från ut-

landet skall föreligga i översättning. Utrikesdepartementets prövning av frågan, huruvida hinder mot bifall till framställning föreligger, torde kunna företagas på grundval av det begagnade originalspråket. Då det stora flertalet ärenden härrör från skandinaviska stater samt tysk- eller franskspråkiga länder, torde några större språksvårigheter i regel icke uppkomma för den enskilde. Det synes även önskvärt att undvika, att på grund av den i artikeln föreskrivna reciprociteten svenska myndigheter alltid nödgas anskaffa översättning då delgivning skall ske i utlandet, särskilt som ett icke ringa antal delgivningar avser svenska medborgare. Därest utländsk delgivningshandling ej är översatt till svenska språket, bör svensk myndighet emellertid endast i de fall då mottagaren frivilligt mottager handlingen kunna verkställa delgivningen genom handlingens överlämnande till denne, s. k. tvångsdelgivning skall således icke företagas. Förbehåll härom bör göras från svensk sida. Detta torde föranleda tillägg till gällande administrativa föreskrifter.

Enär det icke alltid torde kunna påräknas att svenska domstolar har möjlighet att handlägga bevisupptagning på grundval av handlingar på annat utländskt språk än danska eller norska, synes en förklaring jämlikt art. 16 böra avgivas. Förklaringen bör ha den innebörden att framställningar, som avses i art. 3, jämte bilagor skall vara översatta till svenska ävensom att Sverige är berett att vid tillämpning av konventionen mottaga översättningar till danska eller norska språken.

En sådan förklaring rubbar icke den särskilda reglering av språkfrågan, som träffats i det svensk-franska avtalet rörande ömsesidig rättshjälp i brottmål (avtalets art. 2 och 6).

Stadgandena enligt art. 16 torde ej erfordra ändring i gällande administrativa föreskrifter.

Enligt art. 17 behöver handlingar, som översänts för erhållande av rättshjälp enligt konventionen, icke legaliseras. I art. 18 stadgas att, om den myndighet till vilken en framställning riktas ej är behörig att vidtaga den önskade åtgärden, myndigheten skall överlämna ärendet till behörig myndighet. Underrättelse härom skall översändas till den utländska domstolen. Vägran att efterkomma gjord framställning skall motiveras (art. 19). Bestämmelserna torde icke föranleda några kommentarer. Vad i art. 17, 18 och 19 stadgas har täckning i svensk rätt.

Kostnader för rättshjälp skall enligt art. 20 bäras av den stat där rättshjälpen lämnas, med undantag för reseersättning och annan gottgörelse jämlikt art. 9 åt vittne eller sakkunnig ävensom arvode åt sakkunnig. Likaså undantages kostnader för transport av personer jämlikt art. 11. Då från svensk sida förbehåll bör göras emot tillämpning av art. 11, kan denna föreskrift här förbigås.

Huvudregeln att rättshjälp skall lämnas utan kostnad för den ansökande staten har intagits i de avtal om rättshjälp i brottmål, som Sverige enligt vad förut nämnts ingått med vissa stater. För denna princip talar i första hand praktiska skäl. I stort sett torde kostnaderna för rättshjälp mellan Sverige

och andra länder uppväga varandra och en kontoföring skulle i betraktande härav endast innebära en fördyring för staterna. Ersättningar som skall utgå till sakkunnig eller vid vittnes eller sakkunnigs resa från ett land till annat kan emellertid uppgå till betydande belopp, varför det synes motiverat att det land, på vars begäran rättshjälp lämnas, svarar för dessa kostnader.

Tillämpningen i Sverige av art. 20 torde förutsätta administrativa föreskrifter.

Enighet råder mellan Sverige, Danmark och Norge om att det skandinaviska rättshjälpsprotokollets kostnadsregler alltjämt skall gälla (jfr art. 26 p. 3). Förbehåll härom torde göras.

Kap. VI art. 21 behandlar förfarandet vid en framställning från ett land till annat om lagföring av en person vid domstol, då det ansökande landet ej kan utöva sin domsrätt eller av någon anledning ej önskar göra detta. Sådana fall uppkommer främst då utlämning ej kan ske. Artikelens stadgar att framställning om lagföring skall kunna översändas från justitieministerium till justitieministerium eller på annan väg, varom det emottagande landet gjort förbehåll. Detta land skall sedan meddela, huruvida framställningen efterkommits, och i förekommande fall översända avskrift av domen.

Alla brott, som begåtts inom Sverige eller ombord å svenskt fartyg eller luftfartyg, kan bestraffas enligt svensk lag och inför svensk domstol, oavsett gärningsmannens nationalitet. Likaså kan svensk medborgare straffas här i riket för brott, som han begått utomlands emot Sverige eller svensk man. I andra fall kräves emellertid Kungl. Maj:ts förordnande för åtal i Sverige angående utomlands begånget brott. Svensk medborgare kan således med stöd av sådant förordnande åtalas för varje utomlands begånget brott. Beträffande utlämning som vistas i landet gäller att Kungl. Maj:ts förordnande kan lämnas, därest brottet begåtts emot Sverige eller svensk man eller om straffarbete kan följa å gärningen enligt svensk lag och den ej är fri från straff enligt lagen på gärningsorten. En vidgad åtalsrätt föreligger beträffande folkrättsbrott, varifrån här dock må bortses.

Då konventionen icke stadgar någon förpliktelse att anställa åtal eller eljest inleda ett domstolsförfarande, torde ifrågavarande artikel till sin innebörd svara emot svensk lag. Sverige bör som tidigare nämnts begagna sig av möjligheten att begära att framställning skall göras på diplomatisk väg. Den förklaring, som enligt vad förut sagts avses skola avgivas jämlikt art. 16, synes böra innefatta även framställningar av nu angivet slag.

Någon föreskrift för svensk åklagare, som önskar hemställa hos utländsk myndighet om väckande av åtal, att anlita utrikesdepartementets förmedling finns ej. Nämnas må att främmande stat någon gång återställt åtalsframställning med påpekande, att den enligt dess lag endast kan upptagas på diplomatisk väg. Föreskrift i ämnet i administrativ ordning torde således vara erforderlig.

I *kap. VII art. 22* stadgas att varje fördragsslutande stat skall minst en gång årligen tillställa annan sådan stat underrättelse om straffdomar jämte efterföljande åtgärder, som införts i straffregistret i det förra landet rörande

en medborgare i det senare landet. Upplysningarna skall tillställas varje land, i vilket den dömde är medborgare, såvida han ej är medborgare även i den stat där han dömts.

Översändande från Sverige till annan stat av meddelanden rörande straffdomar, avkunnade mot medborgare i den andra staten, sker f. n. på basis av ömsesidighetsavtal med Belgien, Danmark, Finland, Frankrike och Nederländerna. Förfarandet är grundat på Kungl. Maj:ts förordnande med stöd av 9 § andra stycket lagen om straffregister. Någon förpliktelse att översända meddelande om efterföljande åtgärder — såsom utskrivningar och villkorliga frigivningar — föreligger icke enligt nu gällande överenskommelser.

Något hinder mot att utvidga kretsen av länder, till vilka uppgifter om straffdomar i Sverige mot deras egna medborgare skall lämnas, torde icke föreligga. Av tekniska skäl synes emellertid åtagandet böra begränsas på det sätt att meddelanden om efterföljande åtgärder ej överlämnas. Ett förbehåll av sådan innebörd bör därför göras. Därvid bör även meddelas att översändandet av straffdomsuppgifterna kommer att ske genom utrikesdepartementet, till vilket även motsvarande utländska uppgifter bör översändas. För tillämpningen från svensk sida av åtagandet erfordras administrativa föreskrifter.

Under *kap. VIII* har samlats allmänna bestämmelser av samma slag som brukar återfinnas i multilaterala avtal angående förbehåll, undertecknande, ikraftträdande m. m.

Enligt *art. 23* må avtalsslutande stat vid undertecknande eller deposition av ratifikations- eller anslutningsdokument göra förbehåll beträffande vilken som helst bestämmelse i konventionen. Har stat reserverat sig mot viss bestämmelse, äger den ej mot annan konventionsstat kräva tillämpning av bestämmelsen i vidare mån än den själv godtagit densamma.

En förutsättning för den allmänna förpliktelsen att lämna rättshjälp är att beivrandet av den gärning, varom fråga är, faller under judiciell myndighets kompetens i den begärande staten. På grund av olikheterna i rättsväsendets organisation i olika länder har i *art. 24* stadgats, att varje stat äger att i en förklaring ange vilka myndigheter den anser vara judiciell myndighet i konventionens mening.

Enligt svensk rätt äger endast domstol förordna om upptagande av bevis vid utländsk domstol. Detta gäller även då bevis jämlikt 23 kap. 15 § rättegångsbalken upptages inom ramen för en förundersökning i brottmål. Beslut om framställning om åtal i utlandet (*art. 21*) fattas av åklagare. Andra åtgärder, som kan bli föremål för rättshjälp i utlandet, beslutas än av domstol, än av åklagare. Delgivning ombesörjes mestadels av domstol men kan även ankomma på åklagare eller undersökningsledare. Anskaffande av upplysningar ur straffregister, som erfordras i ett brottmål, åligger i första hand åklagare men kan företagas av domstol.

Vid svensk domstol kan bevisupptagning för utländsk räkning företagas, om framställning härom göres av utländsk domstol eller annan judiciell myn-

dighet med likartade uppgifter, såsom undersökningsdomare; 1 § andra stycket lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol (jfr prop. 1930: 5, s. 5 och prop. 1956: 100, s. 10).

Från svensk sida torde därför böra avgivas en förklaring att med judiciell myndighet i konventionens mening förstås, såvitt rör tillämpningen av art. 3, 4 och 6, domstol och undersökningsdomare samt i övrigt domstol, undersökningsdomare och åklagare.

Mot bestämmelserna i art. 25 om konventionens tillämplighet i territoriellt avseende finnes icke anledning till invändning från svensk sida.

I och med att konventionen blir gällande mellan stater, vilka sinsemellan slutit bilaterala rättshjälpsöverenskommelser, upphäves dessa enligt art. 26 p. 1, med undantag för särskilt träffade arrangemang beträffande direkt korrespondens eller översättning av handlingar. Dessa undantag innebär att de bestämmelser i det svensk-franska avtalet rörande ömsesidig rättshjälp i brottmål, som berör direkt kommunikation mellan myndigheterna i bråds-kande fall (art. 6 st. 2) och språkfrågor (art. 2 och 6 st. 1) förblir gällande. Mellan de tre skandinaviska staterna råder samförstånd om att de skriftväxlingsregler som gäller enligt det skandinaviska rättshjälpsprotokollet den 26 juni 1957 alltjämt skall tillämpas (jfr art. 15 p. 7).

Konventionen skall enligt p. 2 ej påverka bestämmelser i bilaterala eller multilaterala avtal, som reglerar särskilda frågor rörande rättshjälp på visst område. Med intagande av denna bestämmelse har avsetts att lämna orörda de regler om judiciellt samarbete, som är grundade på särskilda konventioner, exempelvis konventionen den 5 april 1946 om överfiskning, konventionen den 13 juli 1931 angående begränsning av tillverkningen av narkotiska ämnen m. fl.

Enligt p. 3 äger konventionsstaterna i fortsättningen rätt att sluta överenskommelser sinsemellan om rättshjälp i brottmål endast för att komplettera ifrågavarande konvention eller för att underlätta tillämpningen av dess principer.

Även här är det skäl att fästa uppmärksamheten vid nyssnämnda svensk-franska avtal, i vars art. 5 parterna utfäst sig att ej döma en frånvarande person, som äger hemvist i ettdera landet och som underrättat vederbörande judiciella myndighet i det andra landet om sin adress, med mindre en månad förflutit sedan underrättelse om stämningen överlämnats till hemvistlandets regering. Denna bestämmelse blir att betrakta såsom upphävd jämlikt konventionens art. 26 p. 1 i och med konventionens ikraftträdande mellan Sverige och Frankrike. Vid förhandlingar mellan Sverige och Frankrike har det emellertid konstaterats vara av ömsesidigt intresse att bestämmelserna i sagda art. 5 tillämpas även efter den europeiska konventionens ikraftträdande. Det kan därför förutses att en skriftväxling härom kommer att företagas vid den tidpunkt, då denna konvention träder i kraft mellan de båda staterna.

Konventionens återstående artiklar, art. 27—30, avser spörsmål angående

förfarandet vid konventionens undertecknande och ratifikation, dess ikraftträdande m. m. De är avfattade i överensstämmelse med vad som är allmänt brukligt och torde icke föranleda särskilda kommentarer.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, ministern för utrikes ärendena Undén, anför i propositionen:

Den nu förevarande konventionen täcker en lucka i avseende å möjligheterna för svenska myndigheter inom rättsvården att erhålla processuell rättshjälp i stater, beträffande vilka hittills svårigheter ibland uppstått i detta avseende. Vidare uppnås ett ej oväsentligt skydd för svenska medborgare och andra personer, som vistas i Sverige, mot risken att i utlandet dömas i sin frånvaro eller utan att ha erhållit kännedom om åtal. Med den ständigt ökande samfärdseln mellan de europeiska staterna synes dessa vinster kunna få allt större betydelse såväl för rättsväsendet som för den enskilde. Konventionen kan exempelvis förväntas få stor betydelse, därest det tillämnade samarbetet mellan länderna rörande behandlingen av trafikbrott, om vilket förhandlingar f. n. pågår inom Europarådets ram, kommer till stånd.

Med tanke på de olikheter i organisatoriskt och formellt avseende, som präglar de olika europeiska rättssystemen, är det naturligt att konventionen på vissa punkter ej låter sig helt förena med svensk processlagstiftning, vilket giver anledning till att ett antal förbehåll göres från svensk sida. Vid lämplig tidpunkt bör sådana ändringar i den svenska lagstiftningen övervägas som skulle ytterligare underlätta samarbetet på rättshjälpsområdet med de till konventionen anslutna staterna. Ett dylikt samarbete, som ingår i Europarådets syften, torde bli av alltmer växande betydelse för brottslighetens bekämpande.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande proposition, nr 48, måtte godkänna ifrågakonvention med *dels* förbehåll beträffande art. 2, art. 5, art. 10, art. 11, art. 13, art. 15 p. 7, art. 16, art. 20 och art. 22 *dels* förklaringar jämlikt art. 7 p. 3, art. 15 p. 6, art. 16 p. 2, art. 21 p. 1 och art. 24 av innebörd, som i propositionen angivits.

Stockholm den 11 april 1961

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Ahlkvist, Per-Olof Hanson, Per Olofsson, Ferdinand Nilsson, Alexanderson, Erik Svedberg, fröken Mattson och herr Arvidson;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Fröding, fröken Bergegren, fröken Andersson i Strängnäs och fru Nettelbrandt.